مقاله پژوهشی اصیل

مجلـــه‌ی توســـعه‌ی آمـــوزش در علـــوم پزشـــکی

دوره‌ی ۸، شماره ۲۰، زمستان ۹٤ ، صفحات ۱۰۵ تا ۱۱۳

درک فارغ التحصیلان رشته‌ی پرستاری مراقبت های ویژه از عوامل موثر بر صلاحیت بالینی: تحلیل محتوا

دکتر رضا مسعودی[۱]، دکتر شهرام اعتمادی فر[۱]

نویسنده‌ی مسوول : شهرکرد، دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد sh.etemadifar@yahoo.com

دریافت: ۹۳/۸/۱۸ پذیرش: ۹٤/٦/۹

چکیده

زمینه و هدف: *آموزش بالینی یکی از روش هایی است که پرستاران از آن طریق صلاحیت بالینی لازم را کسب می کنند. نقش صلاحیت در آموزش رشد چشمگیری داشته است و خلا موجود بین آموزش و بالین را مشخص می کند. با توجه به اینکه در ایران مطالعه ای با رویکرد کیفی در مورد درک فارغ التحصیلان کارشناسی ارشد مراقبت های ویژه پرستاری در مورد عوامل موثر بر صلاحیت کسب شده در این دوره انجام نشده است، این مطالعه با هدف بررسی درک فارغ التحصیلان این رشته نوپا در ایران در مورد عوامل موثر بر شایستگی کسب شده در این دوره طراحی شد.*

روش بررسی: *مطالعه‌ی حاضر با رویکرد کیفی و براساس تحلیل محتوای قراردادی با استفاده از الگوی Graneheim و Lundman (۲۰۰٤) انجام شده است. مشارکت‌کنندگان پژوهش به صورت مبتنی بر هدف انتخاب شدند. بدین ترتیب ۷ پرستار فارغ التحصیل کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت های ویژه در این مطالعه شرکت کردند. داده‌ها از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته جمع‌آوری شد. به منظور تامین صحت و استحکام داده‌ها، از شیوه‌های پرسش از همکار و یافته‌ها توسط شرکت‌کنندگان استفاده گردید. تجزیه و تحلیل داده ها همزمان با جمع‌آوری آن و با استفاده از تحلیل محتوای کیفی انجام شد.*

یافته‌ها: *مشارکت‌کنندگان در این مطالعه عوامل تاثیر گذار بر صلاحیت بالینی را در سه درون مایه اصلی به شرح ذیل بیان کردند: عوامل مرتبط با سیستم آموزشی شامل" مهارت های حرفه ای"، "روشن نبودن اهداف دوره "، "مهارت ناکافی مربیان در تدریس این رشته نوپا" ؛ عوامل انگیزشی شامل " توانمندسازی دانشجویان در آموزش و پژوهش"، "جایگاه حرفه ای مناسب بعد از فارغ التحصیلی"، " عدم توجه به علایق دانشجویان در ابتدای دوره "و "تغییر دیدگاه و بینش بعد از فارغ التحصیلی"؛ و عوامل فردی شامل "مهارت های ارتباطی"،" اعتماد به نفس ناکافی""،" تجربه بالینی"،" قدرت تصمیم گیری و تفکر انتقادی"و " داشتن اخلاق کاری و انسانی".*

نتیجه‌گیری: *با توجه به دیدگاه مشارکت کنندگان و نوپا بودن این دوره‌ی تحصیلی در ایران، ضروری است عوامل موثر بر صلاحیت بالینی دانشجویان به منظور ارتقای این دوره‌ی آموزشی تکمیلی مورد توجه قرارگیرد. بدین ترتیب مسوولین می توانند با توجه به اهمیت این رشته برای بهبود برون ده آن برنامه ریزی کرده و فارغ التحصیلان نیز صلاحیت کافی و لازم را برای مراقبت از بیماران کسب نمایند.*

واژگان کلیدی: صلاحیت بالینی، فارغ التحصیلان , پرستاری ،مراقبت ویژه، تحلیل محتوای کیفی

مقدمه

آموزش بالینی یکی از روش هایی است که پرستاران از طریق آن به کسب صلاحیت بالینی نایل می شوند، اما متاسفانه نتایج تحقیقات پژوهشگران آموزش پرستاری در کشور نشان می‌دهد که آموزش بالینی کیفیت چندان مطلوب نداشته و

۱- دکترای تخصصی پرستاری، استادیار دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد ، شهرکرد، ایران

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.20.3.1]

نارسایی‌هایی در آن وجود دارد(۱،۲). در پژوهشی سلیمی و همکاران بیان می کنند پرستاران بخش های مراقبت های ویژه از مهارت بالینی مطلوبی برخوردار نیستند(۳). از آنجایی که ارزش پرستاران متخصص بالینی در مقرون به صرفه شدن خدمات وکیفیت ارایه مراقبت آنان ثابت شده است و مطالعات در ایالات متحده آمریکا تخمین زده است که در صورت استفاده درست از پرستاران متخصص بالین در جایگاه مناسب ۲۷/۲بیلیون ریال صرفه جویی خواهد شد. در حال حاضر، پرستاران حرفه ای در مراکز آموزشی، در زمینه های تخصصی متنوع از قبیل مراقبت های قلبی، اورژانس و سالمندی تربیت می شوند(٦-٤).

در ایران از سال ۱۳۸۷ و در کشورهای دیگر از دهه ۱۹۸۰ آموزش پرستار متخصص بالینی به صورت رسمی و آکادمیک در مقطع کارشناسی ارشد در رشته های مختلف از قبیل ویژه، ویژه نوزادان، سالمندی و تکنیک گردش خون شروع شده است (۷). اغلب سیستم های مراقبتی در حال آموزش متخصصین کارآزموده از نظر دانش و مهارت جهت ارایه‌ی کیفیت مراقبت در سطح بالا می باشند. نقش صلاحیت در آموزش رشد چشمگیری داشته است و خلا موجود بین آموزش و بالین را مشخص می کند(۸). فرنیا نیز گزارش نموده که اکثر دانشجویان پرستاری معتقدند در دوره آموزشی خود نتوانسته‌اند مهارت‌های لازم برای اشتغال به کار پرستاری را بیاموزند(۹). مطالعه‌ی نیک فرید و اشک تراب (۱۳۹۱) با هدف درک دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت های ویژه نوزدان از وضعیت تحصیل در این رشته نوپا در ایران به صورت کیفی اجرا شد و نتایج نشان داد که شرکت کنندگان لزوم تغییرات زیر بنایی در حیطه های آموزش، مدیریت بالین و توانمندسازی حرفه ای را برای تضمین موفقیت رشته‌ی پرستاری مراقبت‌های ویژه ضروری می دانند و بدون این تغییرات آینده حرفه‌ای روشنی برای حیطه‌ی بالینی خود قایل نیستند(۷). در مطالعه‌ی دیگر میرزا بیگی و همکاران (۱۳۸۷) با هدف ضرورت وجود برنامه‌ی آموزشی تخصصی در کارشناسی ارشد پرستاری از دیدگاه اعضای هیات علمی دانشکده های پرستاری و مامایی ایران به صورت تحقیقی توصیفی انجام دادند. نتایج نشان داد که اکثریت(٧٦/٦ درصد) دانش آموختگان مقطع کارشناسی ارشد در بالین، کارآیی لازم را ندارند که ضرورت بازنگری دوره های آموزشی مقطع کارشناسی ارشد را ایجاب می کند(۱۰). لیو و همکاران (Liou) پژوهش دیگری با هدف تاثیر اجرای یک برنامه‌ی تجربی در درک دانشجویان پرستاری از صلاحیت بالینی به صورت نیمه تجربی انجام دادند. نتایج نشان داد که رسیدن به صلاحیت عملی یک فرایند آهسته است و اگرچه تجربه کاری صلاحیت بالینی را افزایش می دهد ولی در مقابل، مهارت و عملکرد صحیح بیش از تجربه بر بهبود صلاحیت مؤثر هستند(۱۱).

معماریان و همکاران دارا بودن اخلاق حرفه ای یا رعایت موازین اخلاقی و داشتن وجدان کاری، وجود تجربه کاری مفید و عوامل محیطی با امکانات مناسب را جهت ارایه‌ی خدمات بالینی معرفی کردند که فرایند کسب صلاحیت بالینی را از دیدگاه پرستاران نشان می دهد(۱۲).

در واقع صلاحیت به عنوان یک سری از قابلیت های یکپارچه متشکل از دانش، مهارت و نگرش، لزوما مشروط برای عملکرد صحیح در کار و حل مساله و اجرای موثر در یک حرفه خاص، سازمان، شغل و نقش دیده می‌شود(۸). در واقع ضعف در حیطه های مختلف صلاحیت های مهم و اساسی بالینی پرستاران می تواند سلامتی بیمار را به مخاطره بیندازد. مجموعه ای از حداقل صلاحیت های اصلی مورد نیاز برای دانشجویان پرستاری ویژه جهت اطمینان از کیفیت آموزش پرستاری تدوین شده است(۸). حرکت به سوی رویکردهای صلاحیت در آموزش، شکاف واضح بین آنچه دانشجویان در کلاس درس می آموزند و آنچه برای کار بالینی نیاز دارند را پدیدار می کند. برای رسیدن به این صلاحیت و اعتماد بنفس

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.20.3.1]

در دانشجویان فارغ التحصیل، دانشجو باید قادر باشد، اطلاعات تئوری آموخته را در بالین بیمار اجرا کند و بکار ببرد(۱۳). از آنجایی که بیماران بستری در بخش های مراقبت های ویژه پیچیدگی های خاص درمانی و مراقبتی دارند و آموزش تخصصی این گروه ضروری است و با توجه به کم بودن مطالعات و همچنین وجود گزارشات و مستندات ناکافی در خصوص صلاحیت دانشجویان پرستاری به ویژه دانشجویان ارشد مراقبت های ویژه بعد از فارغ التحصیلی بنظر می رسد که بررسی عوامل موثر بر صلاحیت بالینی این دانشجویان از دیدگاه خودشان کمتر مورد توجه قرار گرفته است، بنابراین با توجه به اینکه در ایران مطالعه ای با رویکرد کیفی در مورد درک پرستاران فارغ التحصیل کارشناسی ارشد مراقبت های ویژه پرستاری در مورد عوامل موثر بر صلاحیت کسب شده در این دوره انجام نشده است، این مطالعه با هدف بررسی درک فارغ التحصیلان این رشته نوپا در ایران در مورد عوامل موثر بر شایستگی کسب شده در این دوره طراحی شده است.

روش بررسی

مطالعه‌ی حاضر با رویکرد کیفی و به روش تحلیل محتوای قراردادی انجام شده است. برای گردآوری داده های این پژوهش، پژوهشگر با استفاده از مصاحبه عمیق، متعامل و نیمه سازمان یافته و یا شرح حکایات پرستاران فارغ التحصیل رشته‌ی مراقبت های پرستاری ویژه با نمونه‌های منتخب مبتنی بر هدف جهت ارایه تصویری واضح و خالص از بدست آوردن صلاحیت بعد از دوره انجام داد. در این پژوهش از۷ شرکت کننده مصاحبه به عمل آمده است. روند تحلیل براساس روش Graneheim و Lundman در سال ۲۰۰٤(۱٤) بود که مراحل آن عبارتند از ۱) پیاده سازی مصاحبه‌های انجام شده و چندین بار مرور آن‌ها به منظور پیاده نمودن درک صحیحی نسبت به کل موارد پیاده شده، ۲) استخراج واحدهای معنایی و دسته بندی نمودن آنها تحت عنوان واحدهای فشرده ،۳) خلاصه و دسته بندی نمودن واحدهای فشرده و انتخاب برچسب مناسبی برای آن‌ها ، ٤) مرتب نمودن زیر دسته ها براساس مقایسه شباهت ها و تفاوت های موجود در زیر دسته ها و ۵) انتخاب عنوان مناسبی که قابلیت پوشش دسته های حاصل شده را داشته باشد. قبل از انجام مصاحبه پژوهشگر از طریق روش های ارتباطی اعتماد سازی جهت ثبت مصاحبه با ضبط صوت از شرکت کنندگان اجازه گرفته و سپس مصاحبه با یک سوال کلی و باز آغاز شد: " از نظر شما پرستار ویژه شایسته، چه ویژگی هایی دارد؟ "سپس پرسیده شد چه عواملی باعث می شود پرستاری که فارغ التحصیل در رشته پرستاری مراقبت های پرستاری ویژه شده است، پرستار مجربی شود؟ عوامل تسهیل کننده و بازدارنده برای شایستگی پرستاران بعد از اتمام این دوره در ایران چه هستند؟ تجربه شما با وضعیت آرمانی چه فاصله ای دارد؟سپس سعی کرد که حداقل دخالت را در روند مصاحبه داشته باشد. در عین حال از انحراف مسیر مطالعه با سوالات مناسب جلوگیری نموده و هم چنین با سوالات پیش برنده(Probing Question)، روند مصاحبه در جهت پوشش دادن اهداف پژوهش هدایت شد (سوالات بعدی و پیگیری کننده بر اساس اطلاعاتی که شرکت کننده ارایه می کرد، برای روشن شدن موضوع مورد مطالعه سوال می‌شد، همچنین سوالات عمق دهنده مصاحبه مثل اینکه بیشتر توضیح دهید؟ منظورتان چیست؟ آیا می توانید مثالی را ذکر کنید تا من معنی مجرب شدن را بهتر بفهمم؟ و ...، هم لابلای مصاحبه متناسب با پاسخ‌ها ارایه شد. طول مدت مصاحبه بین۳۰ تا ٤۵ دقیقه برحسب تمایل شرکت کننده، بصورت فردی انجام شد. در جریان مصاحبه طبق هماهنگی و اجازه از پرستار، کل مصاحبه با دستگاه ضبط صوت دیجیتالی ضبط و تبدیل به فایل های صوتی قابل انتقال بر روی کامپیوتر شد. در این تحقیق، تحلیل داده –ها همزمان با جمع آوری داده ها انجام شد. در این

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.20.3.1]

پژوهش جهت حصول اطمینان ازصحت و دقت داده ها محقق از روش هایی مانند درگیری طولانی مدت با موضوع و با مشارکت کنندگان، چک کردن یافته ها با شرکت کنندگان، بازنگری ناظرین استفاده کرد. ملاحظات اخلاقی این پژوهش شامل موارد ذیل بود : کسب رضایت آگاهانه از مشارکت کنندگان جهت شرکت در پژوهش و ضبط مصاحبه آنان، عدم درج نام مصاحبه شوندگان در روی نوارها و متون پیاده شده، رعایت اصل رازداری و محرمانه بودن اطلاعات، حفظ حق کناره گیری در هر مرحله از پژوهش برای شرکت کنندگان و در این حالت پاک کردن حضوری یا تحویل کلیه نوارها به ایشان، نگهداری نوارهای صوتی در یک فایل مطمئن و منهدم کردن نوارهای صوتی ٦ تا ١٢ ماه بعداز اتمام کار.

یافته‌ها

در این مطالعه ۷ فارغ التحصیل کارشناسی ارشد مراقبت‌های ویژه پرستاری(۳ مرد و ٤ زن با میانگین سنی ٤/٥٠±٣٦/٦٦) تحت مصاحبه قرار گرفتند. بعد از تجزیه و تحلیل داده ها در مجموع ۱۲طبقه اصلی و سه درون مایه استخراج شد که در جدول ۱ به تفصیل شرح داده شده‌اند.

جدول ۱: درون مایه و طبقات اصلی استخراج شده

درون مایه ها	طبقات اصلی
عوامل مرتبط با سیستم آموزشی	✓ مهارت های حرفه ای ✓ روشن نبودن اهداف دوره ✓ مهارت ناکافی مربیان در تدریس این رشته نوپا
عوامل انگیزشی	✓ توانمندسازی دانشجویان در آموزش و پژوهش ✓ توجه به علایق دانشجویان در ابتدای دوره ✓ جایگاه حرفه ای مناسب بعد از فارغ التحصیلی ✓ تغییر دیدگاه و بینش بعد از فارغ التحصیلی
عوامل فردی	✓ مهارت های ارتباطی ✓ اعتمادبه نفس ناکافی ✓ تجربه بالینی ✓ قدرت تصمیم گیری و تفکر انتقادی ✓ داشتن اخلاق کاری و انسانی

عوامل مرتبط با سیستم آموزشی

تقریبا همه مشارکت کنندگان در مصاحبه اشاره کردند که عامل اصلی در به‌دست آوردن صلاحیت بالینی فارغ التحصیلان این رشته، عوامل مرتبط با سیستم آموزشی است. آن ها اظهار کردند که طراحی این دوره باید مرتبط با رصد کردن خروجی مدنظر با توجه به نوپا بودن رشته در ایران باشد. این درون مایه سه زیر مضمون شامل مهارت های حرفه ای، روشن نبودن اهداف دوره و مهارت ناکافی مربیان در تدریس این رشته نوپا بود. در مورد مهارت های حرفه ای شرکت کننده ای این طور اظهار داشت :

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.20.3.1]

"مهارت های بالینی عمومی که هر پرستاری می بایست در اونا توانایی لازم رو داشته باشه و مهارت های بالینی تخصصی به تناسب بخشی که در اون اشتغال داره باشه(۱)".

شرکت‌کننده دیگری در مورد مهارت‌های حرفه‌ای اذعان کرد که:

"بایدکار کردن وی در بخش های ویژه به صورت حرفه ای و با کسب تجربه باشد و بتواند یافته های خود را به طرز صحیح در انجام مهارت ها بکار برد(۲)".

در مورد زیر مضمون روشن نبودن اهداف شرکت کننده ای بیان کرد که :

"متاسفانه چون جایگاه برای این رشته دیده نشده خیلی از افراد بلافاصله به دنبال ورود به مقطع بعدی هستند و این یعنی نقطه سر خط، انگار نه انگار که طرف ویژه خونده و باید تفاوت در بالین ایجاد کنه، و آخر اینکه به رسالت های این رشته تنها در بدو ورود توجه نشده مهم تر از آن در هنگام خروج دانشجو هدف مشخص نیست(۱)".

عده ی زیادی از شرکت کنندگان مهارت ناکافی و مجرب نبودن مربیان در تدریس این دوره را یکی از علل دیگر موثر بر شایستگی دانشجویان بعد از فارغ التحصیلی اظهار کردند. در مورد این طبقه شرکت کننده ای در صحبت های خود این گونه اشاره کرد:

"داشتن مربیان و استادان بالین مجرب در دوره کارآموزی در مجرب کردن وی نقش پررنگی دارند(٤)".

شرکت کننده دیگر این گونه اذغان کرد که:

"مربی و استاد ویژه کاربرای این دوره لازمه چون بتونه به راحتی ارتباطات مورد نیاز را بین بالین، تئوری و پژوهش ایجاد کنه(۱)"

عوامل انگیزشی

شرکت کنندگان اشاره کردند که از عوامل مهم و کمک کننده در به‌دست آوردن شایستگی حرفه‌ای در این رشته نوپا در ایران عوامل انگیزشی است که می تواند باعث بهبود عملکرد حرفه ای فارغ التحصیلان شود . در این درون مایه چهار طبقه اصلی شامل توانمندسازی دانشجویان در آموزش و پژوهش، توجه به علایق دانشجویان در ابتدای دوره، جایگاه حرفه ای مناسب بعد از فارغ التحصیلی و تغییر دیدگاه و بینش بعد از فارغ التحصیلی استخراج شد. در مورد طبقه توانمند سازی دانشجویان در آموزش و پژوهش شرکت کننده‌ای دیدگاه خود را این گونه مطرح کرد:

"بعد از ارشد آدم باید انقدر توانمند باشه که بتواند در صورت وجود حالت اورژانسی و نبود دکتر تیم درمان و شرایط بیمار را مدیریت کنه *(۳)"*.

شرکت کننده دیگر تجربه خودش را این چنین مطرح کرد:

آماده سازی بسترهای لازم جهت پیاده کردن علم و توانمندی این فارغ التحصیلان با معرفی در دوران دانشجویی به مراکز تحقیقاتی مرتبط(۳)

درمورد توجه به علایق دانشجویان در ابتدای دوره ، شرکت کننده ای دیدگاه خود را این گونه اذعان کرد:

"توجه به علاقه مندی دانشجو، چون همه در مورد تمام بخش های ویژه (آی سی یو، سی سی یو، دیالیز و ....) کلیاتی را می خوانند و تجربه می کنند اما بهتره به تناسب علاقه دانشجو وی در یکی از این بخش ها آموزش بیشتری ببینه(۱)".

در مورد زیر مضمون جایگاه حرفه ای مناسب بعد از فارغ التحصیلی، شرکت کننده ای اینطور اظهار کرد که:

" جاندازی و دیدن جایگاه برای فارغ التحصیلان در بخش های ویژه، به عنوان مثال مسوول آموزش یا در نگاهی فراتر، سوپروایزر پرستاری مراقبت های ویژه و استفاده از پتانسیل فارغ التحصیلان در امور پژوهشی تخصصی، چون این رشته نوپاست می توان خروجی ها را رصد کرد."(۱).

شرکت کنندگان بسیاری بیان کردند که با ایجاد رشته های تخصصی مختلف باید بعد از اتمام دوره دیدگاه افراد نسبت به قبل تغییر کرده باشد و این انگیزه و محرکی برای ادامه‌ی کار در این رشته‌ی تخصصی در بخش های ویژه است.

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.20.3.1]

دیدگاه شرکت کننده ای در مورد این عامل انگیزشی چنین بود:

"بنظر من اولین عامل، علاقه و انگیزه درونی وی برای انتخاب این رشته است. زیرا بیشتر دانشجویان فکر می‌کنند با ادامه تحصیل می‌توانند از محیط بالین فاصله بگیرند در حالیکه این رشته برای کار در بالین به صورت تخصصی طراحی شده است(٤)".

شرکت کننده دیگر اینگونه اذعان داشت:

"پرستار ویژه باید دارای مرجعیت علمی و تخصصی باشد و سابقه‌ی کار در بخش های ویژه قبل از ورود به این مقطع رو داشته باشد(۳)".

عوامل فردی

عوامل فردی نیز به عنوان متغیر دیگر شناخته شده در به‌دست آوردن صلاحیت فارغ التحصیلان کارشناسی ارشد مراقبت های ویژه شناخته شد. در واقع شرکت کنندگان معتقد بودند مهارت های ارتباطی، اعتماد به نفس ناکافی، تجارب او از قبل و علایق او می تواند تاثیر گذار در شایستگی حرفه ای او باشد . در این درون مایه پنج طبقه شامل مهارت های ارتباطی، اعتماد به نفس، تجربه بالینی، داشتن اخلاق کاری و انسانی و قدرت تصمیم گیری و تفکر انتقادی بدست آمد که در زیر به برخی از نقل قول های شرکت کنندگان در این زمینه اشاره شده است:

در مورد طبقه مهارت های ارتباطی شرکت کننده ای دید خود را به این صورت بیان کرد:

"به نظر بنده پرستار شایسته تو این رشته کسی است که اولا توان برقراری ارتباط مناسب با بیمار و خانواده وی و با همکاران رو داشته باشه(٥)".

در مورد طبقه دیگر تحت عنوان اعتماد به نفس ناکافی، برخی شرکت کنندگان معتقد بودند که داشتن این مهارت در وجود ذاتی و ارتقاء آن در طی دوره در افراد بسیار موثر در بدست آوردن صلاحیت بعد از اتمام دوره است، نمونه ای از نقل قول یک شرکت کننده در زیر آورده شده است:

"بعضی وقت ها غرور آنها نیز باعث می شود که مهارت ها را از همکاران نپرسند از ترس اینکه به آنها گفته شود که چطور مدرک ارشد ویژه گرفته ای؟(٤)"

تجربه بالینی از قبل داشتن در بخش های ویژه یکی دیگر از عوامل فردی تاثیر گذار بر میزان شایستگی کسب شده بعد از فارغ التحصیلی در این رشته از دید گاه شرکت کنندگان بود:

"به نظر من صرفا تحصیل در رشته پرستاری مراقبت ویژه باعث توانمند شدن و ویژه کار شدن پرستار نمی شود و صرفا به وسیله تحصیل در این رشته پرستار آی سی یو کار یا سی سی یو کار نمی شود. پیوند عمیق تجربیات بالین با مطالب درسی ارایه شده در مقطع کارشناسی ارشد ویژه منجر به توانمند تر شدن پرستار بالین می شود. به نظر من نقش تجربه داشتن در بالین به نسبت تحصیل در رشته ویژه مهم تر می باشد(٥)."

در مورد طبقه داشتن اخلاق کاری و انسانی شرکت کننده ای دیدگاه خود را اینگونه بیان کرد:

"در حقیقت او باید بتواند الگوی کاری و اخلاقی سایر پرستاران باشد و دانسته های علمی را به طور دوستانه و آموزنده به آنها یاد دهد"(٤).

شرکت کننده دیگر اینگونه بیان کرد:

"رفتارهای غیر اخلاقی و غیر حرفه ای برای هر پرستاری ناپسند و زشت است و برای پرستاران بخش های ویژه ناپسندتر و غیر حرفه ای و غیر اخلاقی تر. پرستاران شاغل در این بخش ها بایستی از همه نظر الگوی پرستاران بخش های غیر تخصصی باشند(٥)"

قدرت تصمیم گیری و تفکر انتقادی از عوامل فردی موثر بر صلاحیت بالینی از دیدگاه شرکت کنندگان بود بطوری که شرکت کننده ای در این زمینه اینگونه اذعان کرد:

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.20.3.1]

"بنظر من علاوه بر دانش و مهارت کافی در کلیه زمینه های پرستاری داشتن قدرت تصمیم گیری بالا بر اساس قضاوت صحیح ،داشتن مهارت در مدیریت و رهبری بخش، توان برقراری ارتباط مناسب با بیمار و خانواده وی و با همکاران از مهمترین ویژگی های پرستار شایسته و با صلاحیت هست (۲)".

شرکت کننده دیگر این چنین بیان کرد:

پرستار ویژه باید مسلط به پروسیجرها طبق پروتکل استاندارد، اخلاق مدار هم در زمینه درمانی و هم پژوهشی، مدیری توانا و دانا در تصمیم گیری های بحرانی باشد(۷)"

بحث

مطالعه‌ی حاضر با هدف بررسی درک فارغ التحصیلان رشته‌ی پرستاری مراقبت های ویژه از عوامل موثر بر صلاحیت بالینی آنها بود. نتایج این مطالعه حاکی از این است که عوامل مرتبط با سیستم آموزشی، عوامل انگیزشی و عوامل فردی نقش به‌سزایی در به‌دست آوردن صلاحیت فارغ التحصیلان دوره کارشناسی ارشد پرستاری مراقبت ها ی ویژه در ایران نقش دارند.

با توجه به اینکه چشم انداز راه اندازی رشته‌های تخصصی پرستاری از جمله مراقبت های ویژه، ارتقای استانداردهای مراقبتی و بهینه سازی وضعیت مراقبت‌های درمانی در بخش‌های ویژه ، به حداقل رساندن مرگ و میر بیماران بدحال با در نظر گرفتن استانداردهای جهانی، افزایش به‌کارگیری تدابیر مدیریتی، آموزشی و پژوهشی در مراقبت های ویژه پرستاری، افزایش توجه مدیران و سیاست گذاران نظام سلامت به بخش های ویژه بیمارستان‌ها و روند درمان بیماران بد حال است، توجه به عوامل تاثیر گذار اشاره شده از دیدگاه فارغ التحصیلان ضروری به‌نظر می رسد.همان طور که نتایج مطالعه‌ی حاضر نشان داد عوامل فردی از قبیل مهارت‌های بالینی، تجربه، قدرت تصمیم گیری و تفکر انتقادی و... به عنوان یکی از عوامل تاثیر گذار باعث می شود فرد در حرفه خود شایستگی لازم را کسب نماید و بتواند شرایط بحرانی را مدیریت کند . در واقع این عامل به همراه عوامل دیگر که در ذیل اشاره شده است باعث می شود فارغ التحصیل بعد از اتمام دوره توانایی اجرای وظایف را به نحو احسنت داشته باشد و مهارت های شناختی، روانی – حرکتی و احساسی را در کنار هم در اجرای مراقبت‌های پرستاری بکار بندد. عامل دیگر در کسب صلاحیت بالینی عوامل مرتبط با سیستم آموزشی بود.در واقع اهمیت این عامل نشان دهنده‌ی الزام توجه مدیران آموزشی پرستاری و مدرسان این رشته جهت درنظر گرفتن محیط بالینی متناسب با سطح دانشجو در راستای اهداف آموزشی جهت توانمندی دانشجویان است. از آنجایی که فارغ التحصیلان این رشته در آینده با بیماران با شرایط بحرانی سروکار دارند، ضروری است که فارغ التحصیلان در یک سیستم آموزشی قوی و مجرب آمادگی‌های لازم را کسب تا بدون استرس و با مهارت‌ها و توانمندی بالا بتواند از این بیماران با شرایط خاص مراقبت کنند. معماریان و همکاران اظهار داشتند آموزش پرستاری باید تاکید خود را بر دستیابی دانشجویان به سطح بالای صلاحیت در مراقبت های پرستاری معطوف سازد . در سیستم آموزشی کشور ما امتحانات پایان دوره تحصیل ملاک صلاحیت و کار است(۱۲)، در حالی که در این پژوهش کیفی درک پرستاران از عوامل مرتبط با سیستم آموزشی در کسب شایستگی آنها شامل مهارت های حرفه ای، روشن نبودن اهداف دوره و مهارت ناکافی مربیان در تدریس این رشته نوپا بود . این مهم میسر نخواهد شد مگر اینکه برنامه درسی (Curriculum) این مقطع آموزشی ارتقا یابد و توصیه می شود آموزش به صورت عملی و با نیاز سنجی سیستم های سلامتی ایران صورت گیرد. در دوره کارشناسی هیات بورد پرستاری آزمون NCLX-RN را برای کار کردن به عنوان مجوزی تعیین کرده که پرستار شش ماه آزمایشی در بخش مراقبت را ارایه می‌دهد

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.20.3.1]

و سپس برای تایید از او امتحانی گرفته می شود تا صلاحیت کار بدست آورد(۱۵و۱۲)، پیشنهاد می‌شود در برنامه‌ی درسی دوره کارشناسی ارشد مراقبت‌های ویژه نیز امتحانی برای بررسی مهارت‌ها از قبیل آسکی(Objective Structured Clinical Examination)گرفته و سپس دانشجو فارغ التحصیل شود. معماریان و همکاران در یک مطالعه تئوری زمینه ای ۳٦ نفر از پرستاران بالینی، مربیان، مدیران و مسوولین را در بیمارستان‌های دانشگاه علوم پزشکی تهران مورد مصاحبه قرار دادند. نتایج دو مضمون اصلی شامل عوامل فردی و عوامل سازمانی را بر کسب صلاحیت پرستاران شناسایی کردند (۱۲) که نتایج پژوهش حاضر هم با نتایج پژوهش فوق همخوانی دارد که عوامل فردی یکی از مضامین بدست آمده از تجربه فارغ التحصیلان کارشناسی ارشد مراقبت‌های ویژه بود، مضمون دیگر عوامل مرتبط با سیستم آموزشی بود که می‌تواند زیرمجموعه‌ی مضمون به‌دست آمده در پژوهش فوق یعنی عوامل سازمانی باشد، به علاوه پژوهش حاضر مضمون دیگر به عنوان عوامل انگیزشی را در کسب صلاحیت فارغ التحصیلان رشته پرستاری مراقبت های ویژه را شناسایی کرد.درواقع عوامل انگیزشی نیروی قوی در فرایند یادگیری هستند به طوری که با وجود مطلوب ترین شرایط فردی و آموزشی در صورت فقدان انگیزه با وجود غنی ترین و بهترین برنامه آموزشی سازماندهی شده، نتیجه مطلوبی حاصل نخواهد شد و با توجه به اینکه موفقیت هر مربی به میزان انگیزه فراگیران برای یادگیری بستگی دارد، باید عوامل انگیزشی و ارتقاء آن‌ها درنظر گرفته شود تا مطلوب ترین نتیجه حاصل شود. فقدان انگیزه در بین پرستاران اثرات بسیار سوئی روی بهداشت و سلامت جامعه دارد. تیمرک (Timerk) اظهار می‌کند عواملی چون احساس موفقیت، به رسمیت شناخته شدن، احساس مسوولیت و گرفتن ترفیع را از عوامل انگیزشی مهم و عواملی چون احساس گناه و تهدید را از عوامل منفی به شمار آوردند. در پژوهش حاضر نیز در مضمون عوامل انگیزشی جایگاه مناسب بعد از فارغ التحصیلی و به‌دست آوردن توانمندی هایی در امر پژوهش و آموزش به‌دست آمد که تایید کننده پژوهش حاضر است اما طبقه دیگری تحت‌عنوان تغییر دیدگاه و بینش بعد از فارغ التحصیلی و توجه به علایق دانشجویان در ابتدای دوره به عنوان زیرمضمون جدید نسبت به پژوهش فوق بدست آمد (١٦).

نتیجه گیری

با توجه به دیدگاه مشارکت کنندگان و نوپا بودن این دوره تحصیلی در ایران، ضروری است عوامل موثر بر صلاحیت بالینی دانشجویان به منظور ارتقای این دوره آموزشی تکمیلی مورد توجه قرارگیرد. بدین ترتیب مسوولین می توانند با توجه به اهمیت این رشته برای بهبود برون ده آن برنامه ریزی کرده و فارغ التحصیلان نیز صلاحیت کافی و لازم را برای مراقبت از بیماران کسب نمایند.

تقدیر و تشکر

از تمام شرکت کنندگان که در این پژوهش شرکت کردند کمال تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

References

1- Valizadeh S, Mohammadpour Y, Parvan K, Lakdizaji S. The effect of outcome-based education on nursing students' clinical competency. *Iranian Journal of Medical Education*. 2009; 9 (2):157-166[Persian].

2- Zareiyan Jahromi A, Ahmadi F. Learning needs assessment in bachelor of nursing: a qualitative

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.20.3.1]

research. *Iranian Journal of Medical Education*. 2005;5(2):81-92.

3- Salimi T, Karimi H, Shahbazi L, et al. Evaluation of clinical skills of final year nursing students in critical care units. *Journal of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences and Health Services*. 2005; 3(13): 60-6. [Persian].

4- LaSala CA, Connors PM, Pedro JT, Phipps M. The role of the clinical nurse specialist in promoting evidence-based practice and effecting positive patient outcomes. *Journal of Continuing Education Nursing*. 2007; 38(6): 262-70.

5- Gerade P. Guidelines for clinical nurse specialist education. *Clinical Nurse Specialist*. 2004; 18(6): 285-87.

6- Wilson A, Shifaza F. An evaluation of the effectiveness and acceptability of nurse practitioners in an adult emergency department. *International Journal Nursing Practice*. 2008; 14(2): 149-56.

7- Nikfarid L , AshktorabT. Understanding of neonatal intensive care nurse practitioner students of situation of their profession in Iran: A qualitative study. *Nursing research*. 2013; 8(29):37-46.[Persian].

8- Hsu LL, Hsieh SI. Development and psychometric evaluation of the competency inventory for nursing students: a learning outcome perspective. *Nurse Eduction Today*. 2013;33(5):492-7.

9- Farnia F. The views of undergraduate nursing & midwifery students about productivity rate in the clinical education. *Journal of Shahid Sadoughi University of Medical Sciences and Health Services*. 2000;8(2):68–72. [Persian]

10- Mirzabeygi G, Sanjari M, Salemi S, Babaei F, and Kheradmand: The Necessity for Specialty Education in Nursing MS Program: Viewpoints of the Faculty Members of School of Nursing and Midwifery in Iran. *Iranian Journal of Medical Education*. 2010; 9 (3):263-271.

11- Liou SR CC, Tsai HM, Cheng CY. The effects of a deliberate practice program on nursing students' perception of clinical competence. *Nurse Education Today*. 2013;33(4):258-363.

12- Memarian R, Salsali M, Vanaki Z, Ahmadi F. Hajizadeh E. Factors Affecting the Process of Obtaining Clinical Competency. *ZUMS Journal*. 2006; 14 (56):40-49.

13- Henderson A, Twentyman M, Heel A, Lloyd B. Students' perception of the psycho-social clinical learning environment: an evaluation of placement models. *Nurse Education Today*. 2006;26(7):564-71.

14- Graneheim UH, Lundman B. Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measuresto achieve trustworthiness. *Nurse Educ Today*. 2004; 24(2): 105-12.

15- Study of nurse competency for safe practice planned by NCSBN. Market Wire. September, 2001.Available from: http://www.findaeticles.com.

16- Azizi A. Nursing Challenges. [Cited 2014 Jun5]. Available from:URL: http://nurse1360.blogfa.com/.

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.20.3.1]

Critical Care Nursing Graduates' Perceptions of Factors Affect Clinical Competence: A Content Analysis

Masoudi R[1], Etemadifar SH[1]

[1]Dept. of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Shahr-e-kord University of Medical Sciences, Shahr-e-kord, Iran

Corresponding Author: Etemadifar SH, Dept. of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Shahr-e-kord University of Medical Sciences, Shahr-e-kord, Iran

Email: sh.etemadifar@yahoo.com
Received: 9 Nov 2014 ***Accepted:*** 31 Aug 2015

Background and Objective: Clinical education is a ways that helps nurses achieve clinical competence. The role of competence in education has significantly grown, which determines the gap between theoretical and clinical education. Since no qualitative study has been conducted in this regard in Iran, this study aimed to investigate graduates' perceptions of factors which affect clinical competence of the course.

Materials and Methods: This qualitative study was conducted using Graneheim & Lundman conventional content analysis (2004). Participants were selected through purposive sampling; seven critical care nursing graduates participated in the study. Data was collected through a semi-structured interview. Peer-check and member-check were used to assess credibility and trustworthiness of the findings. Data collection and analysis were performed concurrently using content analysis.

Results: The participants stated factors affecting clinical competence in three main themes: factors related to education including " professional skills", "unclear objectives of the course," "employing inexperienced educators for teaching this course", motivational factors including "empowering students in education and research", " appropriate professional position after graduation", "changing perspective and insight after graduation", and individual factors including "communication skills", "inadequate self- confidence"," lack of attention to students' interests at the beginning of the course", "clinical experience", "ability of decision-making and critical thinking" and "considering practical and humanistic ethics."

***Conclusion*:** With regard to participants' viewpoints and novelty of this course in Iran, it is essential to consider factors affecting students' clinical competence in order to promote this postgraduate course. Thus, authorities can plan necessary changes to improve the course outcome, and graduate students can acquire essential and sufficient competence in patients care.

Keywords: Clinical competency, Critical care, Nursing, Graduates, Content qualitative analysis

[Downloaded from edujournal.zums.ac.ir on 2026-11-12]

[DOR: 20.1001.1.22519521.1394.8.20.3.1]